

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Milieu

Uitvoeringsprogramma gebiedsdossier waterwinning Andijk

Datum	4 maart 2015
Status	Definitief

COLOFON

Uitgegeven door	Rijkswaterstaat Midden-Nederland
Informatie	Paul Kok
Telefoon	06-52077752
Uitgevoerd door	Tineke Burger, John Hin, Paul Kok (Rijkswaterstaat); Karel Bruin-Baerts (Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier); Nanko de Boorder, Ad Stavenuiter (Provincie Noord-Holland); Lenny Wever (Gemeente Medemblik); Jos Dekker (PWN).
Datum	4 maart 2015
Status	Definitief

INHOUD

1.	Inleiding.....	3
2.	Maatregelen.....	5
2.1	Opnemen waterwinning in de Structuurvisie NH 2040.....	5
2.2	Borgen drinkwaterbelang in ruimtelijke plannen	6
2.3	Verslechtering waterkwaliteit bij uitvoeringsprojecten.....	7
2.4	Voorkómen verzilting IJsselmeer	8
2.5	Discrepantie regelgeving kwaliteitseisen.....	9
2.6	Agenderen stoffen die de kwaliteitseisen overschrijden	10
2.7	Bijdrage lokale bronnen aan stoffen die de kwaliteitseis overschrijden.....	11
2.8	Verkennen risico's scheepvaart.....	12
2.9	Calamiteitenplannen	13
2.10	Uitslaan zout water	14

1. INLEIDING

Drinkwatervoorziening is in de Drinkwaterwet benoemd als een functie van dwingend openbaar belang. De overheid draagt zorg voor een duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening. Een belangrijk onderdeel van deze zorg betreft de beschikbaarheid van bronnen en de bescherming daarvan tegen verontreiniging. De doelstellingen ten aanzien van de bronbescherming zijn vastgelegd in de Kaderrichtlijn Water (KRW). In de Nederlandse wetgeving zijn deze doelstellingen overgenomen in het Besluit kwaliteitseisen en monitoring water (Bkmw 2009).

Wat is een gebiedsdossier?

In een gebiedsdossier wordt informatie opgenomen over (potentiële) bedreigingen van de waterkwaliteit ter plaatse van de waterwinning voor de openbare drinkwatervoorziening. De informatie wordt door de betrokken partijen verzameld. Op basis van deze informatie worden mogelijke beschermingsmaatregelen, gericht op preventie en risicobeheersing, ontwikkeld en in het dossier opgenomen. Vervolgens nemen de betrokken partijen – uitgaande van het gebiedsdossier – een besluit over de daadwerkelijk uit te voeren maatregelen.

In 2010 zijn in het Nationaal Wateroverleg met de betrokken partijen afspraken gemaakt over het opstellen van een gebiedsdossier. De provincie Noord-Holland heeft Rijkswaterstaat gevraagd en bereid gevonden de regierol op zich te nemen voor het gebiedsdossier waterwinning Andijk. Als regiehouder is Rijkswaterstaat verantwoordelijk voor het opstellen van het gebiedsdossier en het bijbehorende uitvoeringsprogramma, het actueel houden ervan en het monitoren van de voortgang van de maatregelen.

Voor het opstellen van het gebiedsdossier is een projectgroep opgericht, waarin Rijkswaterstaat heeft samengewerkt met de provincie Noord-Holland, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, de betrokken gemeenten in de regio via de Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord en het drinkwaterbedrijf PWN. Het gebiedsdossier is in 2012 afgerond. In het gebiedsdossier zijn de feiten over de winning op een rij gezet, de risico's voor de waterwinning geschetst en zijn mogelijke maatregelen ter beheersing van deze risico's genoemd.

In dit uitvoeringsprogramma zijn de maatregelen nader uitgewerkt, dat wil zeggen de maatregelen zijn geconcretiseerd, er zijn termijnen aan verbonden en de verantwoordelijke partij is benoemd. In Tabel 1 zijn rol en verantwoordelijkheid van de betrokken partijen bij het uitvoeringsprogramma opgenomen.

Vervolg

Het uitvoeringsprogramma wordt ter accordering voorgelegd aan elk van de betrokken organisaties die door ondertekening de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de maatregel(en) accepteren. De kosten – in termen van mensen en middelen – komen voor rekening van de in het uitvoeringsprogramma genoemde partij(en). De voortgang van de uitvoering wordt bewaakt door Rijkswaterstaat.

Bij de actualisatie van het gebiedsdossier zal worden geëvalueerd of aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn.

Tabel 1. Rol en verantwoordelijkheid betrokken partijen

Betrokkenen	Rol en verantwoordelijkheid
Provincie Noord-Holland	<ul style="list-style-type: none"> • Strategische beleidsbepaler voor inrichting van de fysieke leefomgeving en verantwoordelijk voor het toekennen van functies aan regionale watersystemen. • Verantwoordelijk voor het veiligstellen van een duurzame drinkwatervoorziening.
Rijkswaterstaat	<ul style="list-style-type: none"> • Regierol bij het opstellen van gebiedsdossier Andijk. • Als waterkwaliteitsbeheerder binnen haar bevoegdheden wettelijk verantwoordelijk voor het monitoren van de oppervlaktewaterkwaliteit en voor het treffen van maatregelen (inclusief maatregelen bij calamiteiten) als het oppervlaktewater niet aan de kwaliteitseisen voldoet. • Verantwoordelijk voor vergunningverlening en handhaving voor directe lozingen op het IJsselmeer.
Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier	<ul style="list-style-type: none"> • Waterkwaliteitsbeheerder van het regionale oppervlaktewater. • Beheerder van de gemalen in en rond de beschermingszone van waterwinning Andijk. • Beheerder van de RWZI Wervershoof. • Vergunningverlener en handhaver voor directe lozingen op het regionale oppervlaktewater.
Drinkwaterbedrijf PWN	<ul style="list-style-type: none"> • Verantwoordelijk waterwinningbedrijf.
Gemeenten Medemblik, Enkhuizen & Hollands Kroon	<ul style="list-style-type: none"> • Opstellen van bestemmingsplannen en toets op ruimtelijke ontwikkelingen. • Bevoegd gezag voor vergunningverlening en handhaving voor de Wet milieubeheer en indirecte lozingen.
Regionale Uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoering van handhavingstaken in opdracht van de gemeenten Medemblik, Enkhuizen en Hollands Kroon en de provincie Noord-Holland.
Veiligheidsregio Noord-Holland Noord	<ul style="list-style-type: none"> • Ondersteuning gemeenten bij alle aspecten van crisisbeheersing. • Coördinerende rol bij calamiteiten.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 zijn de maatregelen opgenomen. Bij elke maatregel is het volgende beschreven:

- het geconstateerde risico;
- noodzaak tot het treffen van de maatregel;
- maatregel en beoogde risicoreductie;
- globale kosten in capaciteit en middelen;
- verantwoordelijke partij.

2. MAATREGELEN

2.1 Opnemen waterwinning in de Structuurvisie NH 2040

Geconstateerd risico

De structuurvisie schetst de toekomstige ruimtelijke ontwikkeling in Noord-Holland. In de structuurvisie en de provinciale ruimtelijke verordening geeft de provinciale politiek aan welke belangen een rol spelen bij de ruimtelijke ordening in Noord-Holland en welk gewicht zij aan ieder van die belangen ten opzichte van elkaar geeft. Het gaat hierbij om de ruimtelijke kwaliteit, duurzaam ruimtegebruik en klimaatbestendigheid. De structuurvisie c.a. is daarmee een belangrijk instrument om ontwikkelingen in Noord-Holland die een ruimtelijke betekenis hebben te sturen en te beïnvloeden.

De drinkwaterbescherming is in Noord-Holland hoofdzakelijk geregeld via de Provinciale Milieu Verordening (PMV). In de PMV zijn alle Noord-Hollandse drinkwaterwinningen opgenomen, waarvoor specifiek ruimtelijk beleid is opgesteld. Zogenaamde grondwaterbeschermingsgebieden dragen met specifiek beleid bij aan de bescherming van het drinkwater. Dit gebeurt o.a. door het stellen van regels aan landgebruik, of door risicovolle vormen van landgebruik te verbieden.

Het waterinnamepunt van Andijk wordt niet beschermd door de PMV aangezien het geen drinkwaterwinning betreft, maar een innamepunt. Daarnaast is het innamepunt niet opgenomen in de structuurvisie. Hierdoor bestaat het risico dat de waterwinning niet, niet tijdig of onvoldoende wordt meegewogen bij ruimtelijke ontwikkelingen in de nabijheid van en in het achterland van het innamepunt.

Noodzaak

De kans op ontwikkeling van vormen van risicovol landgebruik, waar de waterwinning Andijk direct of indirect schade van ondervindt, is lastig in te schatten maar wel reëel aanwezig. Ook de gevolgen zijn lastig in kaart te brengen. Daarom wordt een preventieve maatregel voorgesteld.

Maatregel en eindresultaat

De maatregel bestaat eruit dat Provincie Noord-Holland het innamepunt in Andijk op zal nemen op de bij de structuurvisie behorende kaarten. Hiermee geeft de Provincie het signaal af dat het innamepunt van groot belang is, en dat er bij ruimtelijke ontwikkelingen rekening mee dient te worden gehouden.

Deze maatregel beoogt de kans op risicovol landgebruik te reduceren.

Kosten

Personele inzet voor de aanpassing van de structuurvisie.

Verantwoordelijke partij

Provincie Noord-Holland; de aanpassing van de structuurvisie is alleen mogelijk als deze door Provinciale Staten wordt goedgekeurd, aangezien de bevoegdheid tot het vaststellen van de structuurvisie bij Provinciale Staten ligt.

2.2 Borgen drinkwaterbelang in ruimtelijke plannen

Geconstateerd risico

De Provincie Noord-Holland en de gemeenten Medemblik, Hollands Kroon en Enkhuizen stellen ruimtelijke plannen op voor de omgeving van het innamepunt Andijk. Hierbij gaat het om de structuurvisies van de provincie en van de gemeenten en om de gemeentelijke bestemmingsplannen. Een structuurvisie bevat de verwachting of de wens voor de ruimtelijke ontwikkeling in een bepaald gebied. In het bestemmingsplan staat aangegeven waarvoor de verschillende delen van het grondgebied mogen worden gebruikt. Het risico bestaat dat de waterwinning niet, niet tijdig of onvoldoende wordt meegewogen bij ruimtelijke ontwikkelingen in de nabijheid van en in het achterland van het innamepunt.

Noodzaak

Belangrijk is dat bij ruimtelijke ontwikkelingen tijdig potentiële effecten in beeld worden gebracht in relatie tot de inname van oppervlaktewater voor de drinkwaterbereiding. De kans op initiatieven waar de waterwinning Andijk direct of indirect schade van ondervindt, is lastig in te schatten maar wel reëel aanwezig. Ook de gevolgen zijn niet of nauwelijks in kaart te brengen. Daarom wordt een preventieve maatregel voorgesteld.

Maatregel

Rijkswaterstaat en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier dienen uiterlijk in 2015 binnen hun eigen organisatie procesmatig en vakinhoudelijk te borgen dat bij de watertoets op ruimtelijke plannen het drinkwaterbelang wordt meegewogen. Dit vergt dat bij de uitvoering van de watertoets kennis wordt betrokken over de doelen die nagestreefd worden voor de drinkwaterbron. Hierbij gaat het zowel om de doelen ten aanzien van de structurele ontwikkeling van de oppervlaktewaterkwaliteit als om de bescherming van de drinkwaterbron bij calamiteiten. Verder zal worden beoordeeld of het belang van de waterwinning te Andijk beter kan worden geborgd door vermelding van het innamepunt in de gemeentelijke bestemmingsplannen.

Met deze maatregel wordt de kans op ongewenste secundaire effecten van toekomstige ruimtelijk ontwikkelingen gereduceerd.

Kosten

Personele inzet voor het verbeteren van interne procedures om drinkwaterbelangen mee te nemen bij het uitvoeren van de watertoets en voor het beoordelen van nut en noodzaak om het innamepunt in de bestemmingsplannen te vermelden.

Verantwoordelijke partijen

Rijkswaterstaat en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier (in samenwerking met de gemeenten Medemblik, Hollands Kroon en Enkhuizen).

2.3 Verslechtering waterkwaliteit bij uitvoeringsprojecten

Geconstateerd risico

Uitvoeringsprojecten (baggerwerkzaamheden, winning van delfstoffen, aanlegprojecten, etc) in de omgeving van de waterwinning kunnen leiden tot nadelige effecten op de kwaliteit van het innamewater zoals verhoging van de hoeveelheid zwevend stof of het vrijkomen van verontreinigende stoffen uit de waterbodem. Locatie en omvang van de werkzaamheden zijn bepalend voor de ernst en de duur van de achteruitgang in de kwaliteit van het innamewater.

Het drinkwaterbelang is onvoldoende geborgd bij de voorbereiding en realisatie van uitvoeringsprojecten. Het drinkwaterbedrijf wordt niet, niet tijdig of onvoldoende geïnformeerd over (plannen voor) uitvoeringsprojecten.

Noodzaak

Verhoging van de concentraties gesuspendeerde stoffen en/of verontreinigende stoffen kan leiden tot extra kosten bij het zuiveringsproces. De voorgestelde maatregelen beogen de potentiële nadelige effecten van uitvoeringsprojecten zoveel mogelijk te voorkomen en - waar dat niet mogelijk is - ze te beheersen.

Maatregel

Rijkswaterstaat verbetert de borging van het drinkwaterbelang bij uitvoeringsprojecten door aanpassing van de standaardwerkwijze, zodanig dat het drinkwaterbelang getoetst wordt in verschillende fases van het project zoals haalbaarheidsstudie, ontwerpfase en het vergunningentraject. Ook in de uitvoeringsfase dient het drinkwaterbelang geborgd te worden door uitvoerders te informeren en instrueren. In geval van werkzaamheden in de directe nabijheid van het innamepunt dient in overleg met PWN vastgesteld te worden of aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn.

Eveneens borgt Rijkswaterstaat via interne procedures dat PWN tijdig wordt ingelicht over aard, omvang en tijdstip van uitvoeringsprojecten in de nabijheid van het innamepunt, zodat PWN maatregelen kan treffen, buffers kan creëren en de inname van oppervlaktewater zo nodig tijdelijk kan staken. In samenspraak met PWN bepaalt Rijkswaterstaat wat de juiste momenten in de voorbereidings- en uitvoeringsfase van de werkzaamheden zijn om PWN op de hoogte te brengen van het grondverzet.

Er wordt een maximale risicoreductie van de nadelige effecten bij uitvoeringsprojecten beoogd.

Kosten

Personele inzet voor het verbeteren van interne procedures. Mogelijk verhoging van uitvoeringskosten van projecten in de directe nabijheid van de waterwinning door het treffen van extra beschermingsmaatregelen.

Verantwoordelijke partij

Rijkswaterstaat.

2.4 Voorkómen verzilting IJsselmeer

Geconstateerd risico

De gemiddelde waarde bij Andijk overschrijdt niet de kwaliteitseis (150 mg/l), maar wel de DMR streefwaarde (100 mg/l). De gemiddelde zoutconcentraties vormen momenteel geen bedreiging voor de inname te Andijk van oppervlaktewater voor de drinkwaterbereiding, omdat het zuiveringsproces afgestemd is op deze concentraties.

Door klimaatverandering kunnen de zoutconcentraties in het IJsselmeer verder toenemen. Droge en warme zomers, in combinatie met de stijging van de zeespiegel, kunnen resulteren in toenemende indringing van zout water richting het IJsselmeer. Daarnaast kunnen toekomstige ontwikkelingen leiden tot (gevaar voor) verzilting van het IJsselmeer. Actueel in dit kader zijn de plannen voor de aanleg van de visrivier bij de Afsluitdijk en voor diepe zandwinningen. Dit type risico's wordt in voldoende mate afgedekt door maatregel 2.3.

Noodzaak

Verhoging van de zoutconcentratie in het innamewater kan leiden tot extra stappen en/of kosten in het zuiveringsproces. Verhoging van de zuiveringsinspanning staat haaks op het beleid van streven naar vermindering van de zuiveringsinspanning.

Maatregel

In het kader van het Deltaprogramma wordt onderzoek gedaan naar effecten van klimaatverandering en naar eventueel noodzakelijke maatregelen om verdere verzilting tegen te gaan. Momenteel behartigen Rijkswaterstaat en PWN het drinkwaterbelang binnen het Deltaprogramma via respectievelijk BKIJ en ROIJ. Continuering van de deelname van PWN en Rijkswaterstaat aan overlegstructuren is op dit moment voldoende om eventuele toekomstige risico's in een vroegtijdig stadium te signaleren en daarop actie te ondernemen.

Kosten

Personele inzet van Rijkswaterstaat en PWN voor deelname aan overleggen continueren.

Verantwoordelijke partijen

Rijkswaterstaat en PWN.

2.5 Discrepantie regelgeving kwaliteitseisen

Geconstateerd risico

Oppervlaktewater dat bestemd is voor de productie van drinkwater moet voldoen aan de eisen die vastgelegd zijn in het Besluit kwaliteitseisen en monitoring water 2009 (Bkmw 2009) en de Drinkwaterregeling.

In het Bkmw 2009 zijn richt- en streefwaarden voor oppervlaktewater opgenomen. Deze eisen richten zich tot de waterbeheerder. In de Drinkwaterregeling zijn de kwaliteitseisen opgenomen waaraan oppervlaktewater moet voldoen om geschikt te zijn voor de productie van drinkwater. Deze eisen richten zich tot het drinkwaterbedrijf.

De kwaliteitseisen uit de Drinkwaterregeling zijn van recenter datum dan de normen uit Bkmw 2009. Getalsmatig liggen de kwaliteitseisen in dezelfde orde grootte als de richtwaarden uit Bkmw 2009, maar ze zijn er niet altijd aan gelijk. Daarnaast zijn in de Drinkwaterregeling andere en meer parameters opgenomen dan in Bkmw 2009. Zie Gebiedsdossier waterwinning Andijk, § 6.2, voor meer informatie.

De concentraties van diverse signaleringsparameters overschreden in de periode 2006 t/m 2010 gemiddeld of incidenteel de kwaliteitseisen uit de Drinkwaterregeling (zie Gebiedsdossier waterwinning Andijk, § 6.3, voor een specificatie van de stoffen). De stoffen voldoen wel aan de richt- en streefwaarden van het Bkmw 2009, zodat Rijkswaterstaat niet de verplichting heeft om maatregelen te nemen ter verbetering van de waterkwaliteit.

De discrepantie tussen de twee regelingen leidt tot onduidelijkheid bij de aanpak van de overschrijdingen.

Noodzaak

Onder de huidige regelgeving is een patstelling ontstaan, waardoor noodzakelijke verbeteringen van de waterkwaliteit niet uitgevoerd worden.

Maatregel

Rijkswaterstaat neemt het initiatief om bovengenoemde normoverschrijdingen van de Drinkwaterregeling en de daarbij geconstateerde discrepantie met het Bkmw 2009 onder de aandacht te brengen van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu. Het Ministerie zal om duidelijkheid over de normering worden gevraagd en over de verplichtingen die de normoverschrijdingen voor Rijkswaterstaat en PWN met zich meebrengen. Op basis daarvan zal een vervolgtraject vastgesteld worden.

Doel is het volledig wegnemen van de onduidelijkheden in de huidige regelgeving.

Kosten

Beperkte personele inzet van Rijkswaterstaat voor het agenderen van de problemen bij het Ministerie van I&M.

Verantwoordelijke partij

Rijkswaterstaat.

2.6 Agenderen stoffen die de kwaliteitseisen overschrijden

Geconstateerd risico

De concentraties van diverse signaleringsparameters overschreden in de periode 2006 t/m 2010 gemiddeld (trichloorazijnzuur en de complexvormers DTPA en EDTA) of incidenteel (complexvormer NTA, andere gehalogeneerde zuren, röntgencontrastmiddel jomeprol, drie hormoonverstorende stoffen) de kwaliteitseis van 1 µg/l uit de Drinkwaterregeling.

De concentraties cafeïne, fluoride, cadmium, joxitalaminezuur en het antibioticum sulfamethoxatol vertonen een stijgende trend. De stijging is zodanig dat overschrijding van de richt- en/of streefwaarden op termijn verwacht kan worden. De overschrijding is ten dele toe te schrijven aan bovenstroomse bronnen.

Noodzaak

Een toenemende verontreiniging met genoemde stoffen kan leiden tot verhoging van de zuiveringsinspanning. Die ontwikkeling staat haaks op het beleid dat gericht is op vermindering van de zuiveringsinspanning.

Maatregel

Rijkswaterstaat en PWN nemen het initiatief om het Ministerie van Infrastructuur en Milieu te vragen om, zo nodig in internationaal verband, maatregelen te treffen tegen de normoverschrijdende stoffen en stoffen met een stijgende trend.

Deze maatregel zet in op aanpassing van de regelgeving voor betreffende stoffen. Het streven is een zodanige reductie van het gebruik van deze stoffen dat geen verdere verontreiniging van oppervlaktewater plaatsvindt.

Kosten

Beperkte personele inzet van Rijkswaterstaat en PWN.

Verantwoordelijke partijen

Rijkswaterstaat en PWN.

2.7 Bijdrage lokale bronnen aan stoffen die de kwaliteitseis overschrijden

Geconstateerd risico

De concentraties van diverse signaleringsparameters overschreden in de periode 2006 t/m 2010 gemiddeld (trichloorazijnzuur en de complexvormers DTPA en EDTA) of incidenteel (complexvormer NTA, andere gehalogeneerde zuren, röntgencontrastmiddel jomeprol, drie hormoonverstorende stoffen) de kwaliteitseis van 1 µg/l uit de Drinkwaterregeling.

De concentraties cafeïne, fluoride, cadmium, joxitalaminezuur en het antibioticum sulfamethoxatolvertonen een stijgende trend.

Eventuele aanpak van de relatief hoge en/of stijgende concentraties van bovengenoemde stoffen wordt gehinderd door een gebrek aan kennis over de herkomst van de stoffen. Uit vergelijking van datasets van Lobith en Andijk is enig inzicht verkregen over de aanvoer vanuit bovenstroomse gebieden. Over de aanvoer via het uitslagwater van de gemalen is echter weinig of niets bekend.

Noodzaak

Een toenemende verontreiniging met genoemde stoffen kan leiden tot verhoging van de zuiveringsinspanning. Die ontwikkeling staat haaks op het beleid dat gericht is op vermindering van de zuiveringsinspanning.

Om de verontreinigingen met bovengenoemde stoffen aan te kunnen pakken is het essentieel dat een correct beeld bestaat over de herkomst van de stoffen.

Maatregel

Rijkswaterstaat, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en PWN onderzoeken wat de regionale bijdrage aan de toename van bovengenoemde stoffen is. Hiertoe zal worden beoordeeld wat het effect van het uitslagwater op de waterkwaliteit in de beschermingszone is. Hiervoor wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van reeds beschikbare meetgegevens. Op basis van de resultaten van het onderzoek zal worden beoordeeld of, en zo ja welke, vervolgstappen noodzakelijk zijn.

Kosten

Kosten t.a.v. mensen en middelen komen ten laste van de genoemde partijen.

Verantwoordelijke partijen

Rijkswaterstaat, Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en PWN.

2.8 Verkennen risico's scheepvaart

Geconstateerd risico

Het transport van gevaarlijke goederen over de Nederlandse binnenwateren is geregeld via het verdrag van de "European Agreement concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Inland Waterways" (ADN), dat vanaf 1 januari 2011 wordt toegepast in Nederland. Het verdrag omvat procedures en voorschriften om een veilig binnenvaarttransport te bevorderen. Als dit verdrag wordt nageleefd zijn de risico's van de beroepsscheepvaart onder normale omstandigheden minimaal. Calamiteiten met schepen die gevaarlijke stoffen vervoeren zijn echter niet uit te sluiten. Indien het oppervlaktewater binnen de beschermingszone verontreinigd raakt als gevolg van een dergelijke calamiteit kan de verontreiniging het innamepunt in minder dan 6 uur bereiken.

Noodzaak

In de vigerende calamiteitenbestrijdingsplannen van Rijkswaterstaat IJsselmeergebied zijn de risico's van de beroepsscheepvaart voor de drinkwaterinnamepunten zoveel mogelijk afgedekt. Desondanks ziet PWN de beroepsscheepvaart als een potentiële bedreiging voor de drinkwaterproductie te Andijk.

Maatregel

Rijkswaterstaat zet de feiten op een rij over de risico's van scheepvaart bij de innamepunten voor drinkwater. Hierbij wordt minimaal aandacht besteed aan de volgende aspecten:

- aantal en type schepen;
- ladingen die vervoerd worden;
- overzicht van reeds genomen maatregelen om calamiteiten met gevaarlijke ladingen te voorkomen;
- wettelijke regelingen voor het omgaan met de ladingen;
- ervaringen met handhaving van deze wettelijke regelingen.

Daarnaast wordt door Rijkswaterstaat op een rij gezet aan welke preventieve en curatieve maatregelen gedacht kan worden om de risico's van calamiteiten met de scheepvaart verder te beperken. De resultaten van deze verkenning worden besproken met PWN. Daarna worden eventuele vervolgacties afgesproken.

Doel van de maatregel is om de risico's van (calamiteiten met) de scheepvaart tot nihil te reduceren.

Kosten

Personele inzet van Rijkswaterstaat. Kosten van het verkennend onderzoek worden geraamd op k€ 25 en komen ten laste van Rijkswaterstaat.

Verantwoordelijke partij

Rijkswaterstaat.

2.9 Calamiteitenplannen

Geconstateerd risico

Nabij de innamepunten te Andijk bevinden zich drie gemalen die polderwater op het IJsselmeer lozen. De gemalen Vier Noorder Koggen en Grootslag liggen in de beschermingszone en gemaal Lely ligt een aantal kilometers erbuiten. Gemaal Vier Noorder Koggen voert tevens water af van RWZI Wervershoof. Risico's voor de waterwinning kunnen optreden bij calamiteiten bij de RWZI of in het achterland.

In het calamiteitenplan van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier zijn acties opgenomen om de schade bij calamiteiten zoveel mogelijk te beperken. Opmerkelijk is echter dat de drinkwaterwinning niet expliciet genoemd wordt als belanghebbende partij. Dat kan er toe leiden dat het drinkwaterbedrijf niet of niet tijdig geïnformeerd wordt bij calamiteiten.

Ook bij de calamiteitenplannen van Rijkswaterstaat, de Veiligheidsregio Noord-Holland Noord (VR NH-N, waar de gemeenten Medemblik, Hollands Kroon en Enkhuizen deel van uit maken) en de SAMIJ¹ kan de aandacht voor het innamepunt Andijk verslappen.

Noodzaak

De overheid heeft onder meer de drinkwatervoorziening aangemerkt als vitaal voor de Nederlandse samenleving. Uitval of ernstige verstoring van deze sector kan grote schade tot gevolg hebben. Het is essentieel dat PWN in geval van calamiteiten, die nadelige gevolgen kunnen hebben voor de waterwinning, zo snel mogelijk geïnformeerd wordt over aard en omvang ervan. Dat stelt ze in staat om adequate maatregelen te nemen om de schade te beperken.

Maatregel

Bij actualisatie van de calamiteitenplannen door Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Rijkswaterstaat, VR NH-N en SAMIJ moet het belang van drinkwaterbescherming en de ligging van de beschermingsgebieden adequaat geborgd worden. PWN dient opgenomen te worden als belanghebbende partij in de lijst met te informeren instanties. Tevens dient PWN betrokken te worden bij relevante calamiteitenoefeningen.

De maatregel beoogt om het beschreven risico door goede afspraken over communicatie te reduceren.

Kosten

Personele inzet voor het aanvullen, aanpassen en controleren van de calamiteitenplannen.

Verantwoordelijke partijen

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier en Rijkswaterstaat (in samenwerking met de gemeenten Medemblik, Hollands Kroon en Enkhuizen).

¹ Samenwerkingsregeling ongevallenbestrijding IJsselmeergebied; een samenwerkingsverband tussen veiligheidsregio's en waterschappen rondom het IJsselmeergebied, Rijkswaterstaat, KNRM, Reddingsbrigade Nederland, Kustwacht en het Korps landelijke Politiediensten.

2.10 Uitslaan zout water

Geconstateerd risico

Gemaal Lely bij Medemblik slaat uit op het IJsselmeer op circa 10 km vanaf het inlaatpunt van de waterwinning Andijk. De bedrijfsvoering van gemaal Lely is gericht op uitslag van water met een zo laag mogelijk zoutgehalte. Water uit de zoutere delen van de Wieringermeer wordt uitgeslagen door gemaal Leemans bij Den Oever.

Alleen in geval van piekbelasting en storingen wordt gemaal Lely ingezet voor bemaling van de gehele Wieringermeer en kan relatief zout polderwater in het IJsselmeer uitgeslagen worden. Afhankelijk van de weersomstandigheden kan dat lokaal tot hoge zoutgehalten leiden. Gebleken is dat het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier het drinkwaterbedrijf PWN en waterkwaliteitsbeheerder Rijkswaterstaat niet of niet tijdig op de hoogte stelt van de afwijkende bedrijfsvoering bij gemaal Lely.

Noodzaak

Een verhoogde zoutconcentratie in het innamewater heeft een negatieve invloed op het zuiveringsproces en kan zelfs leiden tot extra stappen en/of kosten in het zuiveringsproces. Indien inzet van gemaal Lely voor het bemalen van zoutere delen van de Wieringermeer onvermijdelijk is, dient het Hoogheemraadschap PWN en Rijkswaterstaat hiervan zo snel mogelijk op de hoogte te stellen zodat beide partijen adequate maatregelen kunnen nemen.

Maatregel

In de bedrijfsvoering van gemaal Lely dient opgenomen te worden dat het Hoogheemraadschap direct Rijkswaterstaat en PWN informeert zodra bekend is dat extra zout water uitgeslagen zal worden. Dat stelt PWN in staat om maatregelen te treffen, buffers te creëren en de inname van oppervlaktewater zo nodig tijdelijk te staken. Rijkswaterstaat kan indien noodzakelijk extra monitoringactiviteiten opstarten. De informatie dient minimaal te omvatten wanneer het gemaal ingezet wordt, een schatting van het zoutgehalte van het uit te malen water en – indien bekend – de geschatte duur van inzet. Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, PWN en Rijkswaterstaat dienen nadere procedureafspraken te maken over de wanneer aanvullende gegevensuitwisseling gewenst is.

De maatregel beoogt om het beschreven risico door goede afspraken over communicatie te reduceren.

Kosten

Personele inzet voor het aanpassen van bedrijfsvoering procedures gemaal Lely en nadere uitwerking van de maatregel.

Verantwoordelijke partij

Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Rijkswaterstaat en PWN.